

RTU studiju kurss "Latviešu valodas un literatūras sociālie un reģionālie aspekti"**0L000 Liepājas akadēmija****Vispārējā informācija**

Kods	LA0602
Nosaukums	Latviešu valodas un literatūras sociālie un reģionālie aspekti
Studiju kursa statuss programmā	Obligātais/Ierobežotās izvēles
Atbildīgais mācībspēks	Linda Lauze - Doktors, Profesors
Mācībspēks	Zanda Gūtmane - Doktors, Profesors Sanita Martena - Doktors, Vadošais pētnieks
Apjoms daļās un kredītpunktos	1 daļa, 6.0 kredītpunkti
Studiju kursa īstenošanas valodas	LV
Anotācija	Kursā tiks attīstītas pētnieciskās iemaņas par latviešu literatūru kā Eiropas un pasaules literatūras un kultūras daļu; analizētas literatūras un mediju saiknes ar attiecīgā laikmeta kultūrā atspoguļotajiem sabiedriskajiem procesiem un ideoloģiju; apgūti jaunākie zinātniskos atzinumi par literatūras saikni ar sociālo un kultūras norišu daudzveidību; pilnveidotas analītiskas lasīšanas iemaņas; Kursā tiks attīstītas pētnieciskās iemaņas noteikta sociolekta vai reģiolekta izpētē, izzinot lokālās vides valodas kolektīvu piederību sociālajai vai teritoriālajai grupai un veidojot ieinteresētu attieksmi pret dažādiem valodas variantiem; attīstītas prasmes sistematizēt apgūtās zināšanas un pieredzi to pielietojumā diahroni un sinhroni daudzveidīgu literatūras un mediju tendenču apkopojumā un analizē literatūrkritiskās domas un sociālo un kultūras norišu kontekstā; iepazīti izlokšņu pētījumi, Latvijā veiktie pētījumi par bērnu un jauniešu valodu, tai raksturīgajām pazīmēm, piedāvājot idejas iegūto zināšanu izmantošanai latviešu valodas satura plānošanā pamatskolas un vidusskolas posmā.
Mērķis un uzdevumi, izteikti kompetencēs un prasmēs	Mērķis: apgūt zināšanas un izpratni par literatūras kā sabiedrībā balstīta procesa likumsakarībām un tās saistību ar sociālo un kultūras jomu daudzveidību, par latviešu valodas mainīgumu sociālo un reģionālo aspektu kontekstā; attīstīt prasmi iekļaut šajā kursā iegūtās zināšanas un prasmes (teksta analīze, salīdzinošā teksta analīze, recenzija, diskusiju forums, daļēji strukturēta diskusija) pamatskolas un vidusskolas latviešu valodas un literatūras programmas saturā, īpaši padziļinātajā līmenī. Uzdevumi: 1. attīstīt pētnieciskās prasmes valodas un literatūras apguvē; 2. pilnveidot analītiskās un radošās lasīšanas prasmes; 3. attīstīt prasmes sistematizēt iegūtās zināšanas un pieredzi to pielietojumā; 4. pilnveidot prasmi izteikt savu argumentētu viedokli par atsevišķiem valodas, literatūras, sociālajiem un kultūras aspektiem un diskutēt par tiem.
Patstāvīgais darbs, tā organizācija un uzdevumi	Literatūras daļā: 1. Izstrādāt rakstveida uzdevumus: teksta analīze vai salīdzinošā teksta analīze, recenzija, eseja vai jaunrades darbs. 2. Sagatavot mutvārdu uzdevumus: publiska runa vai strukturēta diskusija. Latviešu valodas daļā: 1. Veikt nelielu pētījumu par latviešu valodas lietojumu savstarpējā sakarā ar dzimumu vienā no sociolingvistiskajām jomām (ģimenē; saziņā ar kaimiņiem; saziņā ar studentiem u.c.). 2. Noskatīties videosīžetus un videolekcijas par aukļu valodu; papildināt lekciju laikā apgūto materiālu ar citām aukļu valodu raksturojošām iezīmēm un piemēriem atšķirīgu valodu kontekstos. 3. Lasīt B.Bernsteina teoriju par lingvistiskā deficīta hipotēzi; iepazīties ar bērnu valodas pētījumiem Latvijā, sagatavot atbildes uz dotajiem jautājumiem un sagatavoties seminārmodarībai.

Literatūra	Obligātā/ Obligatory: 1. Gūtmane Z. Totalitārisma traumu izpausmes Baltijas prozā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019. 2. Kalnačs B. Nacionālā identitāte, mākslinieciskā novitāte un koloniālā difference 19.un 20.gadsimta mijas latviešu literatūrā. Letonika, 2014, 28. 3. Kasirers E. Mīts un reliģija. Grāmata, 1991,3. 4. Mintaurs M. Nacionālisms un etnopolitika Padomju Savienībā: kas bija “padomju tauta”? Letonika, 2015, 31. 5. Skulte I. Jaunā rakstīšana: tekstveides prakses jauno mediju laikmetā. Letonika, 2014, 27. 6. Vērdiņš K. Marksisms. Mūsdienu literatūras teorijas. Rīga: LU LFMI, 2013, 237-268.lpp. 7. Baltiņš, M., Druviete, I. Ceļavējš cilvēku ciltij. Valoda sabiedrībā. Rīga: LVA, 2017. 8. Ernstsone, V., Tidriķe, L. Jauniešu valoda. LU Akadēmiskais apgāds, 2006. 9. Markus, D. Prognozējamā neprognozējamība. Bērnu valoda Latvijā. Rīga: Zinātne, 2018. 10. Rudzīte, M. Darbi latviešu dialektoloģijā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2005. 11. Trumpa, E. Latviešu ģeolingvistikas efīdes. Rīga: Zinātne, 2012. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1325 12. Veisbergs, A. (red.) Latviešu valoda. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013. Papildu/ Additional: 1. Briedis R. 50.gadu vidus: izmaiņas prozas tekstos. 57.-74.lpp. Materiāli par radošajiem meklējumiem 20.gadsimta latviešu literatūrā. Rīga: Zinātne, 1996. 2. Briedis R. 70.gadu sākums: cenzūra un teksts. 81.-88.lpp. Materiāli par pasaules strāvām latviešu literatūrā. Rīga: Zinātne, 1998. 3. Frīde Z. 19.gadsimta stāstniecības žanra attīstība latviskās identitātes meklējumu ceļos. Letonika, 2018, 37. 4. Kaneti E. Masa un vara. Fragmenti. Grāmata, 1991, 5. 5. Kuharenoka T., Novikova I., Orehovs I. Atmiņa. Identitāte. Kultūra. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015. 6. Materiāli par literatūru un arhitektūru laikmetu kopsakarībās. Rīga: Zinātne, 1997. 7. Meškova S. Andras Neiburgas agrīnā proza vēlinā padomju perioda kontekstā. // Ozoliņš J., red. Andra Neiburga: valoda, dzimte, stāstījums, attēls. Rīga: LU LFMI izdevums, 2018. 14.-30.lpp. 8. Pogodina S. Sižets ATU 777: par ebreju stereotipu latviešu folklorā. Letonika, 2018, 38. 9. Priede J. Mūžam reliģiskā dimensija: no tautasdziesmām līdz kristīgajam tekstam. Letonika, 2018, 38. 10. Undusk J. The Fading Reality of Socialist Realism: Aesthetics as a Means of Realpolitik. In: Back to Baltic Memory: Lost and Found in Literature 1940-1968. Rīga: LUFMI, 2008. pp.13-27. 11. Vasiļjeva E. Ebreju teksts latviešu literatūrā. Daugavpils: Saule, 2018. 12. Zemītis G. Latviskās identitātes veidošanās kultūru migrācijas ietekmē un tās atspoguļojums Latvijas kultūrainavā. // Latvija: kultūru migrācija. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019. 13. Baltu valodu atlants. Prospekts. Baltu kalpu atlasas. Prospektas. Atlas of the Baltic Languages. Prospect. Rīga/Vilnius: Latvijas Universitāte, LU Latviešu valodas institūts; Lietuvių kalbos institutas, 2009. 14. Bičevskis, R. “Izloksnē runā... zeme”: Martins Heidegers un valodas būtība dialektos un izloksnēs. Linguistica Lettica, Nr. 30. Rīga: LU LVI, 2022, 266.–281. lpp. 15. Druviete, I. (red.) Latviešu lingvistiskā attieksme: vērtības, pārliecība, prakse. Kolektīva monogrāfija. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2021. 16. Ernstsone, V., Bušs, O. Latviešu valodas slenga vārdnīca. Rīga: Zvaigzne ABC, 2009. 17. Latviešu valodas dialektu atlants – Fonētika. Rīga, 2013. 18. Latviešu valodas dialektu atlants. Leksika. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 1999. 19. Lauze, L. Dzimuma atšķirības uzrunas lietojumā. Vārds un tā pētīšanas aspekti, Nr. 5. Liepāja: LiePA, 2001, 286.–295. lpp. 20. Rūķe-Draviņa, V. No pieciem mēnešiem līdz pieciem gadiem. Rīga: Zvaigzne, 1992. 21. Rūķe-Draviņa, V. Latviešu meitene apgūst savu pirmo valodu. Rīga: Dio Nordik, 1993. 22. Staķeckā, A. (red.). Avoti vēl neizsīkst. Latviešu valodas dialekti 21. gadsimtā. Rīga: LU. Latviešu valodas institūts, 2016.
Nepieciešamās priekšzināšanas	Kursi: Ievads valodniecībā (LA1108) Latviešu literatūras vēsture I (LA0612), II (LA0613), III (LA0614) Pasaules literatūras vēsture I (LA1311), II (LA0606), III (LA0607)

Studiju kursa saturs

Saturs	Pilna un nepilna laika klātienes studijas		Nepilna laika neklātienes studijas	
	Kontakt stundas	Patstāv. darbs	Kontakt stundas	Patstāv. darbs
1. Lasīšana un lasītāja loma mūsdienu kultūrā. Pārskats par tekstu izplatīšanas un grāmatniecības vēsturi. Grāmatu iespēšanas kultūrvēsturiskā nozīme.	4	8	2	10
2. Literatūra un mitoloģiskā pasaules uztvere. Mitoloģisko elementu (tēlu, motīvu, struktūru, u.tml.) analīze atbilstoši izvēlēto literārajos tekstos.	2	8	2	10
3. Literatūra un reliģija. Vēsturisks pārskats par reliģisko tēmu nozīmi Eiropas un latviešu literatūrā.	4	8	2	10
4. Literatūra un indivīda pašizpausme. Jaunrades, filosofiskas refleksijas, jūtu pasaules, morāles dilemmu u.tml. tēlojums literatūrā.	4	10	2	14
5. Literatūra un valstiskuma apziņa, patriotisms. Valstiskuma apziņas un patriotisma motīvu dažādu tautu un vēsturisko periodu literārajos darbos analīze grupu projektu ietvaros.	2	8	2	10
6. Literatūras didaktiskums.	2	8	2	10
7. Politisko strāvojumu ietekme literatūrā.	8	8	2	10
8. Literatūra un identitātes problemātika.	6	8	2	10
9. Valodas paveidi.	8	10	4	14
10. Valodas sociālie varianti: bērna valoda.	6	10	4	14

11. Valodas sociālie varianti: jauniešu valoda.	6	8	4	10
12. Valodas reģionālie varianti.	12	10	4	14
Kopā:	64	104	32	136

Sasniedzamie studiju rezultāti un to vērtēšana

Sasniedzamie studiju rezultāti	Rezultātu vērtēšanas metodes
ZINĀŠANAS: 1. pārzina literatūras un mediju saikni ar attiecīgā laikmeta kultūrā atspoguļotajiem sabiedriskajiem procesiem un ideoloģiju un latviešu literatūru kā Eiropas un pasaules literatūras un kultūras daļu; 2. zina jaunākos zinātniskos atzinumus par literatūras saikni ar sociālo un kultūras norišu daudzveidību; 3. saprot tādus jēdzienus kā valodas paveids, valodas sociālie un reģionālie varianti, sociolekts, reģiolekts, bērna valoda, jauniešu valoda u.c., ilustrējot ar Latvijas situācijai raksturīgiem piemēriem; 4. raksturo latviešu valodas sociālos un reģionālos variantus, izskaidro valodas pārmaiņu un modificēšanās cēloņus.	Patstāvīgo darbu izpilde un gala pārbaudījuma novērtēšana 10 ballu sistēmā.
PRASMES: 5. prot analizēt daudzveidīgas literatūras un mediju tendence diahroni un sinhroni, sociālo un kultūras norišu kontekstā; 6. prot iegūt, atlasīt, apkopot un prezentēt informāciju, veidot tekstu izlasi par noteiktu tēmu; 7. prot analizēt noteiktas sociālās vai vecuma grupas latviešu valodu, mijiedarbību ar citām valodām un valodas reģionālo variantu izmantojumu dažādos tekstos, izmantojot arī elektroniskos resursus informācijas ieguvei, patstāvīgo darbu un mācību materiālu izstrādei, kā arī prezentēšanai.	Patstāvīgo darbu izpilde un gala pārbaudījuma novērtēšana 10 ballu sistēmā.
KOMPETENCES: 9. spēj iesaistīties grupu darbā, grupu projektu veidošanā, veidot un virzīt diskusiju par noteiktām literatūras parādībām; izstrādāt dažādu līmeņu uzdevumus, aptauju un stundas konspektu par noteiktām literatūras parādībām sabiedrisko procesu kontekstā; 10. spēj patstāvīgi padziļināt savu profesionālo kompetenci, apzinot aktuālās literatūras tendences sabiedrisko procesu kontekstā. 11. spēj novērtēt latviešu valodas varietāti (sociālo vai reģionālo variantu iezīmes) atšķirīgu valodas lietotāju lingvistiskajā repertuārā, izturēties ar cieņu pret runātājiem, kuru valodā jaušamas reģionālās vai sociālās grupas īpatnības, reflektēt par sociālo vai reģionālo variantu nozīmi (vērtību) mūsdienu daudz kultūru sabiedrībā, izglītībā un nacionālās identitātes saglabāšanā.	Patstāvīgo darbu izpilde un gala pārbaudījuma novērtēšana 10 ballu sistēmā.

Studiju rezultātu vērtēšanas kritēriji

Kritērijs	% no kopējā vērtējuma
Pozitīvs vērtējums par semināra jautājumiem	60
Patstāvīgo darbu izpilde	20
Gala pārbaudījums (eksāmens)	20
Kopā:	100

Studiju kursa plānojums

Daļa	KP	Stundas			Pārbaudījumi		
		Lekcijas	Prakt d.	Laborat	Ieskaite	Eksām.	Darbs
1.	6.0	32.0	32.0	0.0		*	